

រៀនតែងកំណាព្យខ្មែរ

(សង់ពីសៀវភៅ រៀនតែងកំណាព្យខ្មែរ (១៥ថ្ងៃ...ក្លាយជាកវី)
របស់ក្រុមអ្នកនិពន្ធ ស្លាប់ប៉ាកកាមាស ឆ្នាំ២០១០

-អត្ថន័យវាក្យសព្ទ

អត្ថន័យនៃបញ្ញត្តិ «កាព្យ, កំណាព្យ, ពាក្យចូន»

កាព្យ (ន.) របៀបពាក្យចូនមានឃ្លោងឃ្លា(កំណាព្យ)៖ពាក្យកាព្យ, តែងកាព្យ។ **កាព្យ** - សិល្ប៍អត្ថបទដែលជាពាក្យចូន

កំណាព្យ (ន.) ពាក្យកាព្យ: លើកកំណាព្យ, តែងកំណាព្យ។ **កំណាព្យ** - សិល្បៈតែងកាព្យសិល្បៈអន្ទង និងបំផុសមនោសញ្ចេតនា ចំណាប់អារម្មណ៍ ការរំភើបញាប់ញ័រ ដោយការគួបផ្សំ រណ្តំសូរសំឡេង ចង្វាក់ និងភាពពីរោះ។

ពាក្យចូន - កម្រងពាក្យដែលប្រកបដោយចង្វាក់រណ្តំ សូរសំឡេង ពាក្យពីរោះណែងណង។

ដូចនេះ **អត្ថន័យកំណាព្យ** គឺស្ថិតនៅលើការអប់រំ បណ្តុះសតិអារម្មណ៍ល្អៗដល់អ្នកអាន អ្នកស្តាប់ តាមរយៈសំនួនវាហារ និងសិល្ប៍វិធី ដើម្បីបំពេញអ្នកអាន អ្នកស្តាប់ ទៅដល់ការខិតខំហាត់ពត៌លត៌ដំចំណង់តណ្ហា ហើយអប់រំកែប្រែចំណង់តណ្ហាទាំងនោះបានល្អប្រសើរ ដើម្បីស្វែងរកសន្តិភាព សេរីភាព ឯករាជ្យ សុភមង្គល ជូនសង្គម និងមនុស្សជាតិ។

-ប្រភពកំណាព្យខ្មែរ

កំណាព្យខ្មែរ មានកំណើតដំណាលគ្នាទៅនឹងការកើតឡើងនៃចង្វាក់ផលិតកម្ម (មានពលកម្ម មានអក្សរសិល្ប៍ មានកំណាព្យ មានចម្រៀង)។ ឆន្ទ (បាលីហៅកាព្យឬកំណាព្យថាឆន្ទ) សំស្រ្តឹត បានជួយតម្រង់បែប និងទម្រង់របស់កំណាព្យខ្មែរ ប្រែជាមានក្បួនខ្នាតត្រឹមត្រូវចាប់ពីមុនសម័យអង្គរ ហើយបន្តមកដល់សម័យអង្គរ និងសម័យក្រោយអង្គរ។ គេប្រទះឃើញកំណាព្យសរសេរជាភាសាសំស្រ្តឹតយ៉ាងល្អឥតខ្ចោះ នៅតាមផ្ទាំងសិលាចារឹកខ្មែរ(សម័យមុនអង្គរ និងសម័យអង្គរ) ឯកំណាព្យជាភាសា(វាកសព្ទ)ខ្មែរដំបូង ត្រូវបានគេប្រទះឃើញនៅឯ **សិលាចារឹកជ័យនន្ទ** ក្នុងគ.ស ១៧០១។

-ធាតុសំខាន់ៗរបស់កាព្យ (កំណាព្យ)

កំណាព្យ(សិល្បៈតែងកាព្យ)ក៏ដូចជាមុខវិជ្ជាដទៃទៀត ដែរតែងតែមានធាតុសំខាន់ៗដើម្បីទ្រទ្រង់ និងសម្គាល់អត្ថសញ្ញាណរបស់ខ្លួនផ្ទាល់។ ធាតុសំខាន់ៗរបស់កំណាព្យមាន៖ រង្វាស់កាព្យ ចំណាប់ចុងចូន និងបរិយាកាស។

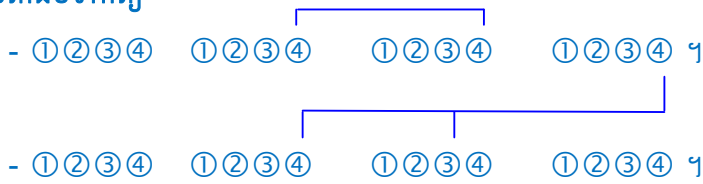
- **រង្វាស់កាព្យ**(កាព្យមាត្រ)គឺចំនួនព្យាង្គក្នុងឃ្លានីមួយៗ និងចំនួនឃ្លាក្នុងវគ្គនីមួយៗ។
- **ចំណាប់ចុងចូន**(រូបសម្ផស្ស)ជាព្យាង្គដែលត្រូវចូនគ្នា។ ចំណាប់ចុងចូនមានពីរបែបគឺ ចូនក្នុងវគ្គ(រូបសម្ផស្សក្នុង) និងចូនឆ្លងវគ្គ(រូបសម្ផស្សក្រៅ)។ ការចាប់ចុងចូន ត្រូវគោរពតាមក្បួនកាព្យនីមួយៗយ៉ាងតឹងរឹង ប្រកបដោយអត្ថរូប អត្ថន័យ និងអត្ថរស។
- **បរិយាកាស** គឺជាពេលវេលា ឬឱកាសដែលគេយកបទនោះទៅប្រើប្រាស់។
- **ចង្វាក់** គឺបែបបទក្នុងការសូត្រកំណាព្យ ត្រូវទម្លាក់សំឡេងលើព្យាង្គក្នុងឃ្លានៃវគ្គនីមួយៗ។

ក្បួនតែងកាព្យខ្មែរ

១- បទ ពាក្យ៤ ឬ បទមេ៤ ឬ បទ៤ព្យាង្គ

* បរិយាកាស(ប្រើប្រាស់តាមកាលៈទេសៈ) បទនេះច្រើនយកទៅប្រើក្នុងការបង្ហាញពីសភាពនៃពលកម្ម ឬការងារ។

* គំនូសតាងបទកាព្យ



* រង្វាស់កាព្យ(កាព្យមាត្រ)

- ១វគ្គ(ល្អះ)មាន៤ឃ្លា ហើយឃ្លានីមួយៗមាន៤ព្យាង្គ។

* ចំណាប់ចុងចួន(រូបសម្ព័ន្ធស្យ)

- ចួនក្នុងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធស្យក្នុង)

ព្យាង្គទី៤នៃឃ្លាទី២ ចួននឹងព្យាង្គទី៤នៃឃ្លាទី៣។

- ចួនឆ្លងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធស្យក្រៅ)

ព្យាង្គទី៤នៃឃ្លាទី៤ក្នុងវគ្គទី១(វគ្គមុន) ចួននឹងព្យាង្គទី៤នៃឃ្លាទី២ក្នុងវគ្គទី២(វគ្គបន្ទាប់)។

ឧទាហរណ៍៖

បើនាងបុកស្រូវ

កុំចោលអង្កាម

ចាស់ទុំលោកហាម

អង្កាមជាន់តំជួរ ។

អង្ករសម្រួប

ទៅជាសម្រិត

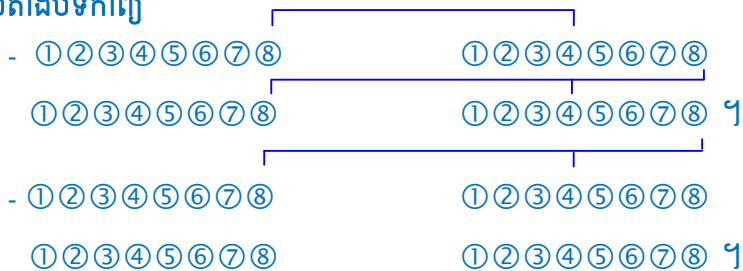
សម្រាំងពីចិត្រ

ដោយសារដៃនាង ។ (កំណាព្យបុរាណ)

២- បទ បិទ្យាវគ្គ

* បរិយាកាស(ប្រើប្រាស់តាមកាលៈទេសៈ) បទនេះច្រើនយកទៅប្រើក្នុងឱកាសពិធីបុណ្យសាសនា(ព្រះពុទ្ធ) ដើម្បីអប់រំ ទូន្មាន ការដាស់តឿន ក្រើនរំលឹក ឬជូនកាលគេយកទៅប្រើក្នុងការសម្តែងទុក្ខសោកផងដែរ។

* គំនូសតាងបទកាព្យ



* រង្វាស់កាព្យ(កាព្យមាត្រ)

- ១វគ្គ(ល្អះ)មាន៤ឃ្លា ហើយឃ្លានីមួយៗមាន៨ព្យាង្គ។

* ចំណាប់ចុងចួន(រូបសម្ព័ន្ធស្យ)

- ចួនក្នុងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធស្យក្នុង)

ព្យាង្គទី ៨នៃ ឃ្លាទី១ ចួននឹង ព្យាង្គទី៤ នៃឃ្លាទី២។

និង ព្យាង្គទី៤ នៃឃ្លាទី២ ចួននឹង ព្យាង្គទី៨ នៃឃ្លាទី៣។

- ចួនឆ្លងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធស្យក្រៅ)

ព្យាង្គទី៨ នៃឃ្លាទី៤ក្នុងវគ្គទី១(វគ្គមុន) ចួននឹង ព្យាង្គទី៨ នៃឃ្លាទី២ ក្នុងវគ្គទី២(វគ្គបន្ទាប់)។

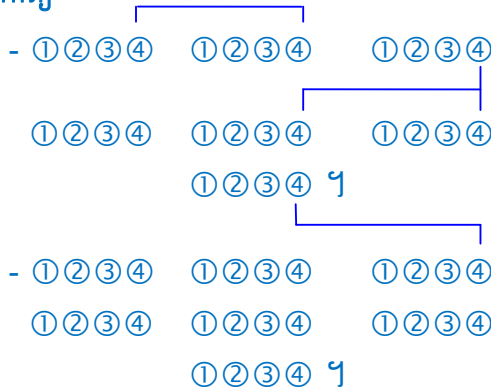
ឧទាហរណ៍៖ -ធម៌សុខទីមួយមេត្តាគ្រប់ទី
ប្រមាណសម្លាប់ផ្តល់ផ្តាច់ជន្មា
-ធម៌សុខទីពីរកុំប៉ុនប៉ងគិត
កេងកឹបប្រវ័ញ្ចលួចសម្បត្តិគេ

សព្វសត្វជីវី កុំប៉ងពាធា
ត្រូវមានសទ្ធាការពារជីវិត ។
លង់ក្នុងគំនិតគិតគន់គ្មានភ្លេច
គួរកុំរៀបវារលោកលន់ចង់បាន។ (សមាគមញ្ជូនពុទ្ធិបរោជនមិត្ត)

៣-បទកាកកតិ (កាកៈ ក្អែក + គតិៈ ដំណើរ = ដំណើរក្អែក)

* បរិយាកាស(ប្រើប្រាស់តាមកាលៈទេសៈ) បទនេះច្រើនយកទៅប្រើក្នុងការពិពណ៌នា(តួអង្គ ទឹកនៃឆ្នេរ ធម្មជាតិ...) ពិធីផ្ដើម
រឿង ហើយជូនកាលកវីខ្លះយកបទនេះទៅប្រើក្នុងការសម្ដែងទុក្ខសោក ឬអប់រំផងដែរ។

* គំនូសតាងបទកាព្យ



* រង្វាស់កាព្យ(កាព្យមាត្រ)

-១វគ្គ(ល្អះ)មាន៧ឃ្លា ហើយឃ្លានីមួយៗមាន៤ព្យាង្គ។

* ចំណាប់ចុងចួន(រូបសម្ព័ន្ធស្យ)

- ចួនក្នុងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធស្យក្នុង)

ព្យាង្គទី៤ នៃឃ្លាទី១ ចួននឹង ព្យាង្គទី៤ នៃឃ្លាទី២។
និង ព្យាង្គទី៤ នៃឃ្លាទី៣ ចួននឹង ព្យាង្គទី៤ នៃឃ្លាទី៥ ចួននឹងព្យាង្គទី៤ នៃឃ្លាទី៦ ។
ព្យាង្គទី៤ នៃឃ្លាទី៤ ចួននឹងព្យាង្គទី២ នៃឃ្លាទី៥ (កវីខ្លះពុំបានអនុវត្តចំណាប់ចួននេះទេ)

-ចួនឆ្លងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធស្យក្រៅ)

ព្យាង្គទី៤ នៃឃ្លាទី៧ ក្នុងវគ្គទី១(វគ្គមុន) ចួននឹង ព្យាង្គទី៤ នៃឃ្លាទី៣ ក្នុងវគ្គទី២(វគ្គបន្ទាប់)។

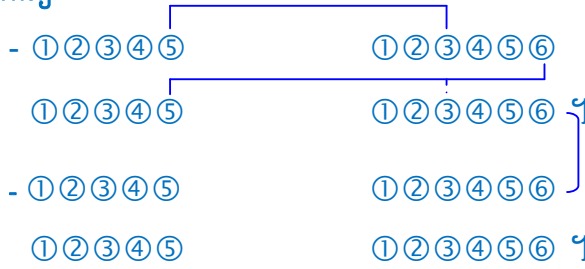
ឧទាហរណ៍៖

- កុំស្អប់អ្នកតូច	បើឃើញគ្នាខូច	គួរគិតប្រមុម
ទោសគ្នាតិចតូច	ផ្ដើមផ្ដួចជាធំ	ផ្សែងពូតជាជុំ
	ផ្គុំឆេះជាក្លើង ។	
- កុំភ្លើនភ្លេចខ្លួន	ចេះសាសន៍ចិន-យួន	កុំភ្លេចខ្មែរយើង
កុំធ្វើក្រអឺត	កុំពើតកំពើង	កុំពាក់ស្បែងជើង
	ចូលវគ្គលោកសង្ឃ ។ (ក្រមង៉ុយ)	

៤- បទព្រហ្មកីតិ (ព្រហ្មៈ ព្រះព្រហ្ម + គីតិៈ ទំនួញ, ចម្រៀង = ទំនួញ ឬចម្រៀងរបស់ព្រះព្រហ្ម)

* បរិយាកាស(ប្រើប្រាស់តាមកាលៈទេសៈ) បទនេះ ច្រើនយកទៅប្រើក្នុងការសម្តែង ទុក្ខសោក ភាពលន្លង់លន្លោច ការព្រាត់ប្រាសគ្នា អប់រំ ទូន្មាន ប្រៀនប្រដៅ ឬការឈឺចាប់ពីអំពើជិះជាន់ផងដែរ។

* គំនូសតាងបទកាព្យ



* រង្វាស់កាព្យ(កាព្យមាត្រ)

- ១វគ្គ(ល្អៈ)មាន៤ឃ្លា ឃ្លាទី១,ទី៣ មាន៥ព្យាង្គ និងឃ្លាទី២,ទី៤ មាន៦ព្យាង្គ។

* ចំណាប់ចុងចួន(រូបសម្ព័ស្ស)

- ចួនក្នុងវគ្គ(រូបសម្ព័ស្សក្នុង)

ព្យាង្គទី៥ នៃឃ្លាទី១ ចួននឹង ព្យាង្គទី៣ នៃឃ្លាទី២។

ព្យាង្គទី៦ នៃឃ្លាទី២ ចួននឹងព្យាង្គទី៥ នៃឃ្លាទី៣ ចួននឹងព្យាង្គទី៣ នៃឃ្លាទី៤។

(...ចួននឹងព្យាង្គទី៣ នៃឃ្លាទី៤ កវីខ្លះពុំបានអនុវត្តចំណាប់ចួននេះទេ)

- ចួនឆ្លងវគ្គ(រូបសម្ព័ស្សក្រៅ)

ព្យាង្គទី៦ នៃឃ្លាទី៤ ក្នុងវគ្គទី១(វគ្គមុន) ចួននឹង ព្យាង្គទី៦ នៃឃ្លាទី២ ក្នុងវគ្គទី២(វគ្គបន្ទាប់)។

ឧទាហរណ៍៖

- ពីថ្ងៃនេះទៅមុខ

ត្រូវចាំទុកពាក្យពុកផ្តាំ

រកស៊ីតាមចំណាំ

ជីវិតម្នីដែលសុចរិត ។

- កុំពោលពាក្យមុសា

ថ្លែងវាចាតាមក្រមក្រឹត្យ

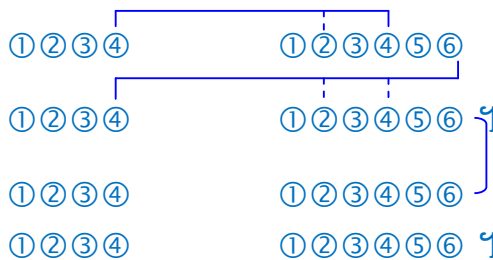
ទើបមានគេស្នេហ៍ស្និទ្ធ

ស្មោះជាប់ចិត្តជុំវិញប្រាណ ។ (វ៉ែន សុន)

៥- បទបន្លោលកាកិ (មណ្ឌក(កង្កែប) + គតិ = ដំណើរកង្កែប)

* បរិយាកាស(ប្រើប្រាស់តាមកាលៈទេសៈ) បទនេះ បុរាណច្រើនយកទៅប្រើក្នុងការពោលរៀបរាប់ ពីដំណើររឿងនៃល្បីកកថា សកម្មភាពតួអង្គ សម្តែងទុក្ខសោក ភាពលន្លង់លន្លោច ការព្រាត់ប្រាសគ្នា ការអប់រំ ទូន្មាន ប្រៀនប្រដៅផងដែរ។

* គំនូសតាងបទកាព្យ



* រង្វាស់កាព្យ(កាព្យមាត្រ)

- ១វគ្គ(ល្អៈ)មាន៤ឃ្លា ឃ្លាទី១,ទី៣ មាន៤ព្យាង្គ និងឃ្លាទី២,ទី៤ មាន៦ព្យាង្គ។

***ចំណាប់ចុងចួន(រូបសម្ព័ន្ធស្យ)**

- ចួនក្នុងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធស្យក្នុង)

ព្យាង្គទី៤ នៃឃ្លាទី១ ចួននឹង ព្យាង្គទី២ ឬទី៤ នៃឃ្លាទី២។

ព្យាង្គទី៦ នៃឃ្លាទី២ ចួននឹងព្យាង្គទី៤ នៃឃ្លាទី៣ ចួននឹងព្យាង្គទី២ ឬទី៤ នៃឃ្លាទី៤។

(...ចួននឹងព្យាង្គទី២ នៃឃ្លាទី៤ កវីខ្លះពុំបានអនុវត្តចំណាប់ចួននេះទេ)

-ចួនឆ្លងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធស្យក្រៅ)

ព្យាង្គទី៦ នៃឃ្លាទី៤ ក្នុងវគ្គទី១(វគ្គមុន) ចួននឹង ព្យាង្គទី៦ នៃឃ្លាទី២ ក្នុងវគ្គទី២(វគ្គបន្ទាប់)។

ឧទាហរណ៍៖

- ដុចថាអើហោង

បើនឹងចង់ល្បងឥឡូវ

នេះហើយសមត្រូវ

នឹងម្ហូបប្រហើរភ្លាអាង ។

- ត្រីថាអះអើ

បើឯងរើងទេតើម្តេចខ្លាំង

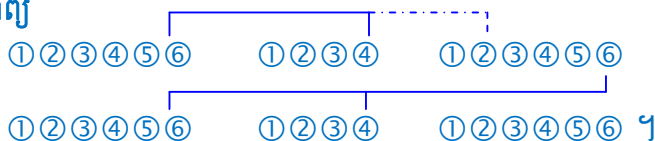
អ្នកមានកម្លាំង

គិតថាអញខ្លាចណាស់ហោង ។ (វិសេសដូង “ល្បើកដុចនិងត្រី”)

៦- បទ ពំនោល (ពំនោល, ពោល = ការពោលរៀបរាប់...)

* បរិយាកាស(ប្រើប្រាស់តាមកាលៈទេសៈ) បទនេះ ប្រើសម្រាប់រៀបរាប់ពីកំហឹងក្រែវក្រោធ សង្ឃកសន្ទាប់ កំរាមកំហែង មហិទ្ធិវិទ្ធិ ឬអំណាចគេដោះស្រាយអ្នកខ្លាំងពូកែ ពាក្យអង្វរករ ភ័យខ្លាចរបស់អ្នកខ្សោយ ឬជម្លោះចំបាំង ដែលមានចលនាក្នុងក្លាំង និងពោលក្នុងការសម្តែងរបាំ (ញាំងនាជករ/នាជការិនី ធ្វើចលនា និងកាយវិការផ្សេងៗតាមបទភ្លេង...) ។

*** គំនូសតាងបទកាព្យ**



***រង្វាស់កាព្យ(កាព្យមាត្រ)**

-១វគ្គ(ល្អះ)មាន៣ឃ្លា ឃ្លាទី១,ទី៣ មាន៦ព្យាង្គ និងឃ្លាទី២ មាន៤ព្យាង្គ។

***ចំណាប់ចុងចួន(រូបសម្ព័ន្ធស្យ)**

- ចួនក្នុងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធស្យក្នុង)

ព្យាង្គទី៦ នៃឃ្លាទី១ ចួននឹង ព្យាង្គទី៤ នៃឃ្លាទី២។

ព្យាង្គទី៤ នៃឃ្លាទី២ ចួននឹងព្យាង្គទី២ នៃឃ្លាទី៣ (កវីខ្លះពុំបានអនុវត្តចំណាប់ចួននេះទេ)។

-ចួនឆ្លងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធស្យក្រៅ)

ព្យាង្គទី៦ នៃឃ្លាទី៣ ក្នុងវគ្គទី១(វគ្គមុន) ចួននឹង ព្យាង្គទី៦ នៃឃ្លាទី១ ក្នុងវគ្គទី២(វគ្គបន្ទាប់)។

ឧទាហរណ៍៖

- សាលាជាថ្នាលបណ្តុះ

កូនខ្មែរស្រីប្រុស

ឲ្យមានវិជ្ជាគ្រប់ប្រាណ ។

- អប់រំនិស្ស័យឲ្យបាន

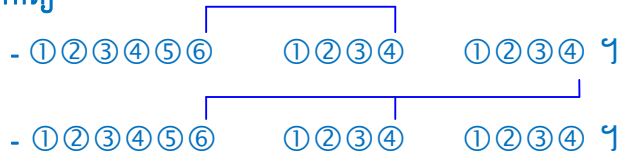
ជាជនចំណាន

រស់នៅក្នុងសង្គមថ្មី ។

៧- បទភ្នំជង្គលីលា (ភ្នំជង្គុះ នាគ, សត្វនាគ + លីលា: ដំណើរ = ដំណើរនាគ, នាគលូន)

* បរិយាកាស(ប្រើប្រាស់តាមកាលៈទេសៈ) បុរាណប្រើបទនេះក្នុងពេល ធ្វើដំណើរចលីលា។ រៀបរាប់ពីព្រៃព្រឹក្សា គិរីបព្វតា(ភ្នំ) និងសរសើរពីសម្រស់ធម្មជាតិជាដើម។

* គំនូសតាងបទកាព្យ



* រង្វាស់កាព្យ(កាព្យមាត្រ)

- ១វគ្គ(ល្អះ)មាន៣ឃ្លា ឃ្លាទី មាន៦ព្យាង្គ និងឃ្លាទី២,ទី៣ មាន៤ព្យាង្គ។

* ចំណាប់ចុងចួន(រូបសម្ព័ន្ធសូត)

- ចួនក្នុងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធសូតក្នុង)

ព្យាង្គទី៦ នៃឃ្លាទី១ ចួននឹង ព្យាង្គទី៤ នៃឃ្លាទី២។

- ចួនឆ្លងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធសូតក្រៅ)

ព្យាង្គទី៤ នៃឃ្លាទី៣ ក្នុងវគ្គទី១(វគ្គមុន) ចួននឹង ព្យាង្គទី៦ នៃឃ្លាទី១ ក្នុងវគ្គទី២(វគ្គបន្ទាប់)។

ឧទាហរណ៍៖

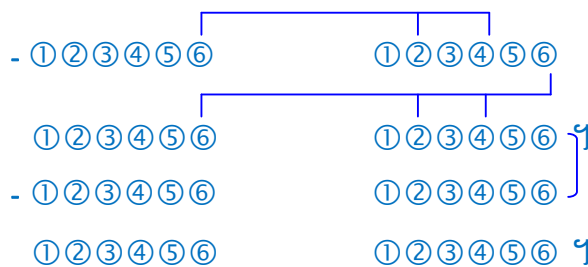
- នេះបទកំណត់ចងជា ភ្នំជង្គលីលា លឿករឿងបុរាណ ។
- ថ្លែងពីឥន្ទ្រីសាមាស្ស នៅព្វដំហាន ស្នាក់មែនពិត ។
- ជាអង្គសេនាជំនិត ឥសូទ្រង់ប្បទិ គ្រប់គ្រងដែនដី ។ (សមាគមព្យាង្គបុរាណសិលា, ២០០៣)

៨- បទពាក្យ៦ (បទមេ៦)

បទពាក្យ៦ គេពុំសូវប្រទះឃើញប្រើក្នុងសៀវភៅកាព្យនានាទេ។ បទនេះ ប្រទះឃើញប្រើក្នុងរឿងរាមកេរ្តិ៍ (ខ្សែទី៧ដល់៨០) តែករីដាក់ឈ្មោះផ្សេង ឯក្នុងរឿងរតនាវង្សដាក់ឈ្មោះថា បទពាក្យ៦តែម្តង។

* បរិយាកាស(ប្រើប្រាស់តាមកាលៈទេសៈ) បទនេះអាចប្រើបានគ្រប់បរិយាកាសទាំងអស់។

* គំនូសតាងបទកាព្យ



* រង្វាស់កាព្យ(កាព្យមាត្រ)

- ១វគ្គ(ល្អះ)មាន៤ឃ្លា ឃ្លានីមួយៗ មាន៦ព្យាង្គ។

* ចំណាប់ចុងចួន(រូបសម្ព័ន្ធសូត)

- ចួនក្នុងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធសូតក្នុង)

ព្យាង្គទី៦ នៃឃ្លាទី១ ចួននឹង ព្យាង្គទី២ ឬទី៤ នៃឃ្លាទី២។

ព្យាង្គទី៦នៃឃ្លាទី២ ចួននឹងព្យាង្គទី៦នៃឃ្លាទី៣ ចួននឹងព្យាង្គទី២ ឬទី៤ នៃឃ្លាទី៤ ។

(...ចួននឹងព្យាង្គទី២ ឬទី៤នៃឃ្លាទី៤ បើចួនព្យាង្គណាត្រូវគោរពពីដើមរហូតដល់ចប់)

- ចួនឆ្លងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធសូតក្រៅ)

ព្យាង្គទី៦ នៃឃ្លាទី៤ ក្នុងវគ្គទី១(វគ្គមុន) ចួននឹង ព្យាង្គទី៦ នៃឃ្លាទី២ ក្នុងវគ្គទី២(វគ្គបន្ទាប់)។

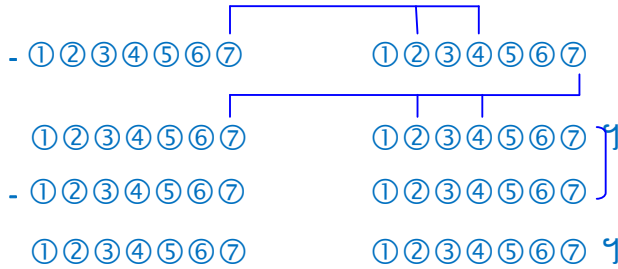
- | | | |
|----------|--|---|
| ឧទាហរណ៍៖ | <ul style="list-style-type: none"> - រៀនសូត្រត្រូវចេះត្រង់ត្រាប់ សុ.ចិ.បុ.លិ.លំអាន - វិន័យប្រពៃពេកពិត សុខភាពមាំមួនហ្មត់ចត់ | <ul style="list-style-type: none"> សូរសព្ទគ្រូប្រាប់ប៉ុន្មាន ចំណានចំណេះប្រាកដ ។ ប្រឌិតកែច្នៃអំណត់ សន្មតជឿជាក់ជោគជ័យ ។ |
|----------|--|---|

៩- បទពាក្យ៧ (បទមេ៧)

ចាប់ពីបទពាក្យ៧ ដល់បទពាក្យ១១ (កើតក្នុងសម័យចតុមុខ) កំណាព្យខ្មែរបានឈានដល់ដំណាក់កាលមួយថ្មីទៀត ក៏បានបង្កើតក្បួនតែងកាព្យងាយៗ(ចំណាប់ចួន និងបរិយាកាស)។

* បរិយាកាស(ប្រើប្រាស់តាមកាលៈទេសៈ) បទនេះអាចប្រើបានគ្រប់បរិយាកាសទាំងអស់។

* គំនូសតាងបទកាព្យ



* រង្វាស់កាព្យ(កាព្យមាត្រ)

- ១វគ្គ(ល្អះ)មាន៤ឃ្លា ឃ្លានីមួយៗ មាន៧ព្យាង្គ។

* ចំណាប់ចុងចួន(រូបសម្ព័ន្ធស្យ)

- ចួនក្នុងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធស្យក្នុង)

ព្យាង្គទី៧ នៃឃ្លាទី១ ចួននឹង ព្យាង្គទី២ ឬទី៤ នៃឃ្លាទី២។

ព្យាង្គទី៧ នៃឃ្លាទី២ ចួននឹងព្យាង្គទី៧នៃឃ្លាទី៣ ចួននឹងព្យាង្គទី២ ឬទី៤ នៃឃ្លាទី៤ ។

(...ចួននឹងព្យាង្គទី២ ឬទី៤នៃឃ្លាទី៤ បើចួនព្យាង្គណាត្រូវគោរពពីដើមរហូតដល់ចប់)

- ចួនឆ្លងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធស្យក្រៅ)

ព្យាង្គទី៧ នៃឃ្លាទី៤ ក្នុងវគ្គទី១(វគ្គមុន) ចួននឹង ព្យាង្គទី៧ នៃឃ្លាទី២ ក្នុងវគ្គទី២(វគ្គបន្ទាប់)។

ឧទាហរណ៍៖

- ហែសាធុជនទាំងអស់គ្នា

មានគុណវិសេសធំទូលាយ

- មិនលំបាកទុកស្រណុកលាក់

មិនខ្លាចចោរលួច ឬចោរប្លន់

- ឥតកណ្តៀរគោរកណ្តុរកាត់

ចាយច្រើនកើនច្រើនចម្រើនទៀង

ចំណេះវិជ្ជាទាំងសម្បាយ

គួរយើងវេចស្តាយកុំខ្លាចធ្ងន់ ។

ជាជាងមានប្រាក់សព្វទ្រព្យធន

ទៅគ្រប់តំបន់គ្រាន់ជាស្បៀង ។

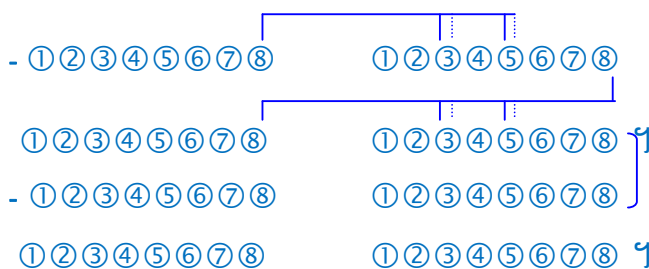
ចាយណាស់មិនបាត់មិនមានល្បៀង

ពីបច្ចុប្បន្នរៀងទៅបរលោក ។(ក្រសួងអប់រំជាតិ, ទសវត្ស៦០)

១០- បទពាក្យ៨ (បទមេ៨)

* បរិយាកាស(ប្រើប្រាស់តាមកាលៈទេសៈ) បទនេះអាចប្រើបានគ្រប់បរិយាកាសទាំងអស់។

* គំនូសតាងបទកាព្យ



***រង្វាស់កាព្យ(កាព្យមាត្រ)**

-១វគ្គ(ល្បះ)មាន៤ឃ្លា ឃ្លានីមួយៗ មាន៨ព្យាង្គ។

***ចំណាប់ចុងចួន(រូបសម្ព័ន្ធសូត)**

- ចួនក្នុងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធសូតក្នុង)

ព្យាង្គទី៨ នៃឃ្លាទី១ ចួននឹង ព្យាង្គទី៣ ឬទី៥ នៃឃ្លាទី២។

ព្យាង្គទី៨ នៃឃ្លាទី២ ចួននឹងព្យាង្គទី៨នៃឃ្លាទី៣ ចួននឹងព្យាង្គទី៤ ឬទី៥ នៃឃ្លាទី៤ ។

(...ចួននឹងព្យាង្គទី៣ ឬទី៥នៃឃ្លាទី២ និងឃ្លាទី៤ មានលក្ខណៈមិនដាច់ខាតចំពោះបែបទី៣)

-ចួនឆ្លងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធសូតក្រៅ)

ព្យាង្គទី៨ នៃឃ្លាទី៤ ក្នុងវគ្គទី១(វគ្គមុន) ចួននឹង ព្យាង្គទី៨ នៃឃ្លាទី២ ក្នុងវគ្គទី២(វគ្គបន្ទាប់)។

ឧទាហរណ៍៖

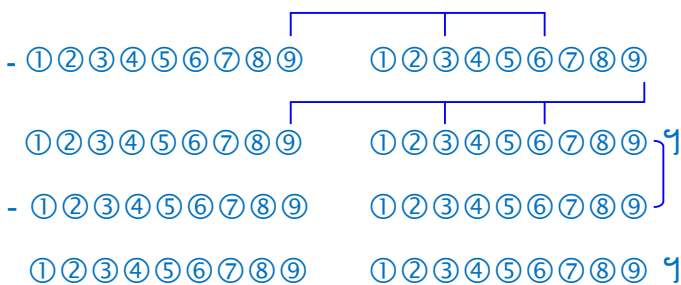
- | | |
|----------------------------------|---|
| - អនិច្ចាតោថ្មីលោកកសាង | មើលថាថាងយ៉ាងរស់ស្ទុះប្រែប្រាយ |
| ឥឡូវមកឆ្ងាយធ្លាក់បាក់ខ្ចាត់ខ្ចាយ | ស្តាយអើយស្តាយមិនគួរមកពិការ ។ |
| - មានអ្នកព្រៃចង្រៃឥតគំនិត | មកសំលៀងកាំបិតគ្រឿងប្រហារ |
| ឲ្យខ្ទង់ខ្ទួចខាតសាច់ បង់អសារ | មិនស្តាយការស្នាដៃបុរាណសោះ ។ |
| - ឱរោតោអើយគោឈរមិនមើលមៀង | មកឲ្យគេសំលៀងខ្ទង់គោចុះ |
| ម្តេចមិនខឹងខំវាសំលៀងនោះ | ឲ្យវាលុះក្តីមរណ៍យកវាទៅ ។(សុត្តន្តប្រដាឥន្ទ) |

១១- បទពាក្យ៩ (បទមេ៩)

កំណត់សម្គាល់៖ បទពាក្យ៩នេះ ក្នុងសំណេរជួនកាល ស្មេរ(ឬកវី)សរសេរដកឃ្លាបី(៣)ៗព្យាង្គ ក្នុងឃ្លានីមួយៗ(មិនមែនជាបទពាក្យ៣ទេ)រហូតដល់ចប់។

* បរិយាកាស(ប្រើប្រាស់តាមកាលៈទេសៈ) បទនេះអាចប្រើបានគ្រប់បរិយាកាសទាំងអស់។

* គំនូសតាងបទកាព្យ



***រង្វាស់កាព្យ(កាព្យមាត្រ)**

-១វគ្គ(ល្បះ)មាន៤ឃ្លា ឃ្លានីមួយៗ មាន៩ព្យាង្គ។

***ចំណាប់ចុងចួន(រូបសម្ព័ន្ធសូត)**

- ចួនក្នុងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធសូតក្នុង)

ព្យាង្គទី៩ នៃឃ្លាទី១ ចួននឹង ព្យាង្គទី៣ ឬទី៦ នៃឃ្លាទី២។

ព្យាង្គទី៩ នៃឃ្លាទី២ ចួននឹងព្យាង្គទី៩នៃឃ្លាទី៣ ចួននឹងព្យាង្គទី៣ ឬទី៦ នៃឃ្លាទី៤ ។

(ដើម្បីកាន់តែមានសម្រស់ និងពីរោះ កវីបានបន្ថែមចំណាប់ចុងចួនក្នុងឃ្លានីមួយៗទៀត គឺរវាងព្យាង្គទី៣និងទី៤,ព្យាង្គទី៦ និង៧ ហៅថា *បទដាច់ទង* ដែលជាបទទ្វេមាត្រ...)

-ចួនឆ្លងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធសូតក្រៅ)

ព្យាង្គទី៩ នៃឃ្លាទី៤ ក្នុងវគ្គទី១(វគ្គមុន) ចួននឹង ព្យាង្គទី៩ នៃឃ្លាទី២ ក្នុងវគ្គទី២(វគ្គបន្ទាប់)។

ឧទាហរណ៍៖
 - ស្មៅចេញ្យនរៀនដុះផុងក្នុងវារី
 ខ្យល់បក់បោកខោកឥតស្រោកងាកញាប់
 - ជាតិបណ្ឌិតពិតពីរោះឈ្មោះឥតអាក់
 ប្រឹងរុករានឈានឥតខ្សោយដោយក្លាហាន

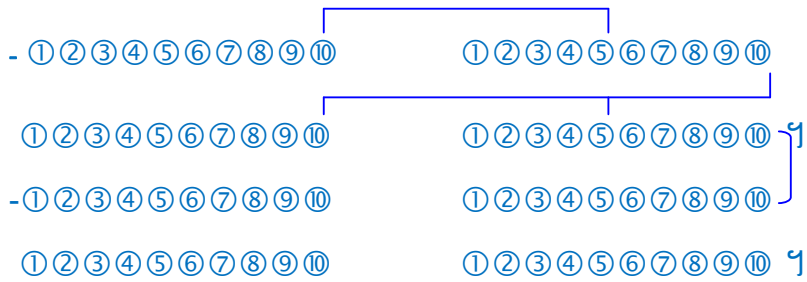
នៅសល់ពីទីទឹកស្មានបានពីរធ្លាប់
 នៅមិនងាប់ជាប់រហូតលូតឡើងបាន ។
 មានឧបសគ្គស្នាក់រារាំងទាំងប៉ុន្មាន
 ត្រាតែប្រាណបានរួចទុក្ខសុខដូចស្មៅ ។
 (ឥន្ទមុនី សេក នាង)

១២- បទពាក្យ១០ (បទថ្ងៃ១០)

កំណត់សម្គាល់៖ បទពាក្យ១០នេះ ក្នុងសំណេរជួនកាល ស្មៅ(ឬកវី)សរសេរដកឃ្លាប្រាំៗព្យាង្គ ក្នុងឃ្លានីមួយៗ(មិនមែនជា បទពាក្យ៥ទេ)រហូតដល់ចប់។

* បរិយាកាស(ប្រើប្រាស់តាមកាលៈទេសៈ) បទនេះអាចប្រើបានគ្រប់បរិយាកាសទាំងអស់។

* គំនូសតាងបទកាព្យ



*រង្វាស់កាព្យ(កាព្យមាត្រ)

-១វគ្គ(ល្អះ)មាន៤ឃ្លា ឃ្លានីមួយៗ មាន១០ព្យាង្គ។

*ចំណាប់ចុងចួន(រូបសម្ព័ន្ធស្យ)

- ចួនក្នុងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធស្យក្នុង)

ព្យាង្គទី១០ នៃឃ្លាទី១ ចួននឹង ព្យាង្គទី៥ នៃឃ្លាទី២។

ព្យាង្គទី១០ នៃឃ្លាទី២ ចួននឹងព្យាង្គទី១០នៃឃ្លាទី៣ ចួននឹងព្យាង្គទី៥ នៃឃ្លាទី៤ ។

-ចួនឆ្លងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធស្យក្រៅ)

ព្យាង្គទី១០ នៃឃ្លាទី៤ ក្នុងវគ្គទី១(វគ្គមុន) ចួននឹង ព្យាង្គទី១០ នៃឃ្លាទី២ ក្នុងវគ្គទី២(វគ្គបន្ទាប់)។

ឧទាហរណ៍៖

- ពលរដ្ឋគ្រប់ប្រាណបានយល់ដឹងច្បាប់គ្រឹះជាតិ
 ទាំងរាស្ត្រមន្ត្រីយល់កិច្ចនិងសិទ្ធិសេរី
 - លើកស្ទួយសាមគ្គីម្តីម្តាយគ្នាគ្រាក្រ
 មង្គលទីបួនផ្លូវចិត្តស្ងប់និងសុខកាយ

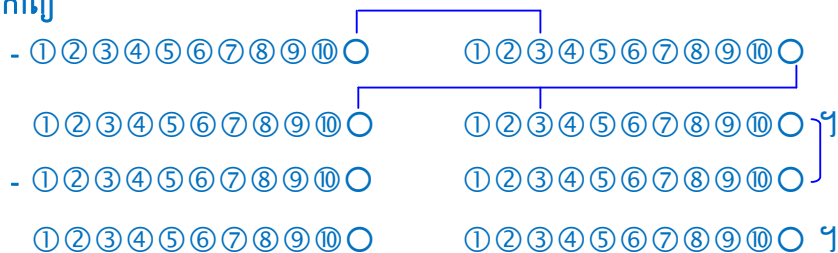
គោរពឥតបីឃ្លាតរដ្ឋធម្មនុញ្ញកៅបី
 ជាតិខ្មែរបានល្អាញល្បីកិត្តិសព្វល្បីសុះសាយ ។
 សប្បុរសស្មោះសផងនគរសប្បាយ
 លែងកើតកលខ្វល់ខ្វាយបាយទឹកព្រឹកល្ងាចមាន ។

១៣- បទពាក្យ១១ (បទថ្ងៃ១១)

កំណត់សម្គាល់៖ បទពាក្យ១១នេះ ក្នុងសំណេរជួនកាល ស្មៅ(ឬកវី)សរសេរដកឃ្លាប្រាំមួយព្យាង្គ និងប្រាំព្យាង្គក្នុងឃ្លានីមួយៗ (មិនមែនជាបទកាព្យអ្វីផ្សេងនោះទេ)រហូតដល់ចប់។

* បរិយាកាស(ប្រើប្រាស់តាមកាលៈទេសៈ) បទនេះអាចប្រើបានគ្រប់បរិយាកាសទាំងអស់។

*** គំនូសតាងបទកាព្យ**



*** រង្វាស់កាព្យ(កាព្យមាត្រ)**

- ១វគ្គ(ឈ្មោះ)មាន៤ឃ្លា ឃ្លានីមួយៗ មាន១១ព្យាង្គ។

*** ចំណាប់ចុងចួន(រូបសម្ព័ន្ធសូ)**

- ចួនក្នុងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធសូក្នុង)

ព្យាង្គទី១១ នៃឃ្លាទី១ ចួននឹង ព្យាង្គទី៣ នៃឃ្លាទី២។

ព្យាង្គទី១១ នៃឃ្លាទី២ ចួននឹងព្យាង្គទី១១នៃឃ្លាទី៣ ចួននឹងព្យាង្គទី៣ នៃឃ្លាទី៤ ។

(ដើម្បីកាន់តែមានសម្ព័ន្ធសូ និងពីរោះ ក៏បានបន្ថែមចំណាប់ចុងចួនក្នុងឃ្លានីមួយៗ)

-ចួនឆ្លងវគ្គ(រូបសម្ព័ន្ធសូក្រៅ)

ព្យាង្គទី១១ នៃឃ្លាទី៤ ក្នុងវគ្គទី១(វគ្គមុន) ចួននឹង ព្យាង្គទី១១ នៃឃ្លាទី២ ក្នុងវគ្គទី២(វគ្គបន្ទាប់)។

ឧទាហរណ៍៖

- | | |
|--|--|
| - តាមផ្លូវឃើញជាក់ភ្នាក់ខ្លួនដឹងប្រឹងពិនិត្យគិត | កើតគំនិតសង្វេគណាស់ច្បាស់ថាក្ស័យមរណា |
| បើកបរក្តៅច្រូនកាន់កូនច្បាប់ចាប់យកសុរា | អនិច្ចាជីវិតពិតជាស្លាប់គ្មានខ្លឹមសារ ។ |
| - ឱ!លោកអើយឃើញជាក់ហើយផ្តល់គតិមកចុះ | កើតជាប្រុសជីកស្រាជក់បារីចូលបនបារ |
| ទើបសមជាក់ជាប្រុសមានដើមទ្រូងប្រាំហត្ថា | ពង្សវង្សមានកិត្តិយសឈ្មោះពីរោះឬ?...! |

** ដូចនេះ កំណាព្យបទមូលដ្ឋាន មានទាំងអស់ ១៣បទគឺ បទពាក្យ៤ បទបច្សវគ្គ បទកាកគតិ បទពំនោល បទព្រហ្មគីតិ បទបន្ទោលកាក បទភុជង្គលីលា បទពាក្យ៦ បទពាក្យ៧ បទពាក្យ៨ បទពាក្យ៩ បទពាក្យ១០ និងបទពាក្យ១១ ។
បទមូលដ្ឋានទាំងនេះ គឺជាកូនគោលសម្រាប់យកទៅបង្កើតបទថ្មីៗទៀត ដែលមានឈ្មោះថា **បទទ្វេមាត្រ** ។

